

به نام آنکه هستی نام از او یافت

زده‌بندی ادواریش از تاریخ ایران

تألیف :

عبّاس دولت‌یاری

با همکاری

زهره صالحی - راضیه صدقی - سید سیرزاد

زینب چنیده - زهره دولت‌یاری

تهران - نشر پرتوی سید

سرشناسه / دولت یاری / عباس / ۱۳۶۵
عنوان و نام پدیدآور / رده بندی ادوار پیش از تاریخ ایران / تألیف عباس دولت یاری با همکاری
زهره صالحی و دیگران
مشخصات نشر / تهران / پرستوی سپید / چاپ اول / ۱۳۹۴
مشخصات ظاهری / ۸۴ صفحه / جدول / وزیری
شابک / ۶ - ۳۵ - ۶۸۱۳ - ۶۰۰ - ۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی / فیبا
یادداشت / با همکاری زهره صالحی، رضیه صدقی، سمیه میرزاد، زینب چنیده، زهره دولت یاری.
یادداشت / - بنابر: ص. ۸۴ - ۸۸.
موضوع / باستان شناسی -- ایران -- تاریخ
موضوع / آثار باستانی ماقبل تاریخ -- ایران
شناسه افزوده / صالحی زهره / ۱۳۹۴
رده بندی کنگره / ۵۳۲/۴/۵۸۶/۱۳۹۴
رده بندی دیویی / ۹۵۵/۰۰۴۳
شماره کتابشناسی ملی / ۳۹۱۰۸۱۲

انتشارات پرستوی سپید

رده بندی ادوار پیش از تاریخ ایران
تألیف / عباس دولت یاری با همکاری زهره صالحی و دیگران
ناظر چاپ و اجرا / رضا زمانی مزده
طرح روی جلد / عباس دولت یاری
قیمت ۹۰۰۰۰ ریال / نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۴
تعداد صفحات / ۸۴ صفحه / شمارگان / ۱۰۰۰ نسخه
شابک / ۶ - ۳۵ - ۶۸۱۳ - ۶۰۰ - ۹۷۸
ISBN \978-600-6813-35-6
آدرس: خیابان انقلاب / خیابان رازی / انتهای شیرزاد شرقی / بن بست آسمان / پلاک ۵ / واحد ۱۰
تلفن: ۰۹۱۲۲۹۰۲۹۱۰ - ۶۶۷۱۱۶۳۴

حق چاپ محفوظ است

فهرست

۹	مقدمه
۱۱	فصل اول: آشنایی با قوانین باستان‌شناسی
۱۳	آثار باستانی
۱۳	آثار باستانی به ۵ گروه تقسیم می‌شوند
۱۳	میراث فرهنگی (Cultural Heritage)
۱۴	اموال فرهنگی (Cultural Properties)
۱۴	محافظت (Conservation)
۱۴	مرمت (Restoration)
۱۵	قوانین سال ۱۹۶۱
۱۷	منشور بین‌المللی حفاظت و مرمت یادمان‌ها و محوطه‌ها - منشور ونیز (مه ۱۹۶۴)
۲۱	فصل دوم: انسان‌شناسی
۲۳	توالی ظهور انسان بر روی کره زمین
۲۳	هومینید (Homoid) (انسان‌نما، هومای)
۲۳	هومینید (استرولوپیتیکوس، Australopithecus)
۲۴	همو هابلیس (Homo habili)
۲۴	همو ارکتوس یا انسان قائم (Homo Erectus)
۲۵	نئاندرتال (Neandertal)
۲۵	انسان هوشمند هوشمند (Homo Sapience Sapience)
۲۶	قدیمی‌ترین ابزارهای صوت
۲۹	فصل سوم: اصطلاحات و مفاهیم باستان‌شناسی
۳۱	بررسی آثار باستانی ایران - اصطلاحات و مفاهیم باستان‌شناسی
۳۲	تقسیم‌بندی ادوار پیش از تاریخ
۳۲	تقسیم‌بندی ادوار پیش از تاریخ ایران بر اساس تکنولوژی
۳۳	دوره توحش قدیم
۳۳	دوره توحش میانی
۳۴	دوره توحش جدید
۳۴	دوره بربریت قدیم
۳۴	دوره بربریت میانی
۳۴	دوره بربریت جدید
۳۴	دوره تمدن
۳۴	در دوره پارینه‌سنگی بشر موفق به کشف دو امر مهم گردید

۳۵	تقسیم‌بندی ادوار فرهنگی زندگی انسان براساس نحوه زندگی (معیشت)
۳۵	تقسیم‌بندی (جدید)
۳۶	کالکولیتیک (مس و سنگ)
۳۷	عصر پارینه‌سنگی
۳۸	آیین در دوره پارینه‌سنگی
۳۸	ایران در دوران جمع‌آوری غذا:
۳۸	دوران پارینه‌سنگی جدید، دوره زیرین (قدیم) (Lower Upper Palaeolithic)
۴۲	دوره پارینه‌سنگی جدید، دوره میانی (Middle Upper Palaeolithic)
۴۴	محوطه‌های باستان‌شناختی در کرمانشاه از دوره میانی پارینه‌سنگی جدید (موستری)
۴۵	غار مژدر (نر)
۴۶	غار سکا، میان (بیستون)
۴۷	غار مژدور
۴۸	غار مرتاریک
۴۸	مصنوعات سنگی غار، تالید
۴۹	غار مرافتاب
۴۹	پناهگاه سنگی ورواسی
۵۰	ویژگی صنعت ابزارسازی دوره میانی پارینه‌سنگی جدید (موستری)
۵۰	دوران پارینه‌سنگی جدید، دوره زیرین (فوقانی) (Upper Upper Palaeolithic)
۵۱	صنعت ابزارسازی دوره زیرین (فوقانی) دوران پارینه‌سنگی جدید
۵۲	ویژگی صنعت ابزارسازی زیرین دوران پارینه‌سنگی جدید (فوقانی)
۵۳	میان‌سنگی (فراپارینه‌سنگی، دوران گردآوری غذا)
۵۵	آیین در دوران فراپارینه‌سنگی
۵۵	ویژگی‌های صنعت ابزارسازی دوره فراپارینه‌سنگی
۵۶	ابزارهای سنگی و مورد استفاده دوره فراپارینه‌سنگی
۵۶	کیفیت قطعه‌های سنگ خام
۵۶	کانی‌شناسی دست‌افزارهای سنگی
۵۷	دست‌افزارهای سنگی
۵۷	مهم‌ترین فنون تراش
۵۷	مهم‌ترین آثار زارزی یافت شده در ایران به ترتیب زیر است
۵۸	حوضه رودخانه کور مرو دشت فارس
۵۸	غار کنجی
۵۸	کوه دشت لرستان

۵۸	دره هلیلان
۵۸	غار علی‌تپه
۵۹	نوسنگی (دوران تولید غذا)
۶۱	ویژگی‌های دوره نوسنگی
۶۳	اهلی‌سازی حیوانات در زاگرس مرکزی
۶۵	سه محوطه مهم دوره‌های نوسنگی بی‌سفال و نوسنگی باسفال فلات ایران
۶۵	سه انقلاب صنعتی که در دوره نوسنگی به وجود آمد
۶۶	مراحل مختلف استقرار از کاملاً موقت به کاملاً دائم به ترتیب و خلاصه
۶۶	عصر نوسنگی، عصر هنر انتزاعی و نمادهای آیینی
۶۷	آیین در دو نوسنگی
۶۸	تدفین در عصر نوسنگی
۶۹	نظریه‌های عمده در ارتباط با انقلاب نوسنگی و زندگی کشاورزی
۶۹	فرضیه واحه‌ها گردون جایا
۷۱	نظریه منطقه پیک و فلور
۷۲	آقای راث (Roth) برای کشت گیاه چند منطقه تعیین می‌کند
۷۲	نظریه منطقه هسته‌ای رابرت بریدوود
۷۲	انطباق‌های پس از پلاستوسن (توازن، سازش، پیری، پس از بلاستوسین)
۷۴	طیف وسیع اقتصادی
۷۵	شهر نشینی
۷۵	نخستین شهرک‌ها
۷۵	تغییرات اجتماعی در تبدیل روستای نوسنگی به شهر
۷۶	نوآوری در کشاورزی
۷۶	تنوع کار
۷۶	تخصص
۷۶	کتابت
۷۷	حکومت مرکزی
۷۷	تشکیل طبقات اجتماعی
۷۷	عوامل کمی و کیفی در توصیف آغاز شهرنشینی از دیدگاه چایلد، آدامز، هاوس و مجیدزاده
۷۸	اما از گذر شهر به غیر شهر
۷۹	جدول رده‌بندی ادوار پیش از تاریخ
۸۰	منابع

مقدمه

یکی از مشکلات دانشجویان رشته باستان‌شناسی کمبود منابع علمی به زبان فارسی است. هرچند در برخی زمینه‌ها کتاب‌هایی به زبان فارسی تألیف و یا ترجمه شده است. اما به‌طور کلی کمبود منابع و متون فارسی در این رشته بسیار چشمگیر است. به همین خاطر نگارندگان بر آن شدند که کتاب زیر را به رشته تحریر درآورند. کتاب حاضر از سه فصل تشکیل شده است، فصل اول مربوط به آشنایی با قوانین باستان‌شناسی، فصل دوم مربوط به انسان‌شناسی جسمانی، فصل سوم مربوط به اصطلاحات و مفاهیم باستان‌شناسی، تقسیم‌بندی ادوار پیش از تاریخ ایران براساس تکنولوژی و نظریه‌های عمده در ارتباط با انقلاب نوسنگی و زندگی کشاورزی و تغییرات اجتماعی در بدین دوران نوسنگی به شهر را مورد بحث قرار می‌دهد.

ضرورت تدوین و تألیف کتاب حاضر بیشتر به دلیل تنوع منابع و دسترسی نسبتاً دشوار به منابع اصلی انجام گرفت. از آنجایی که منابع باستان‌شناسی پیش از تاریخ ایران به دلیل گستره وسیع مطالعاتی و دامنه زمانی و منطقه‌ای جهان باستان، از تنوع، پیچیدگی و رده‌بندی فرهنگی براساس نحوه معیشت و تکنولوژی در آثار و متون برخوردار است، دسترسی آسان و جامع دانشجویان به مواد فرهنگی و منابع مکتوب برای آن است تقریباً ناممکن. به همین خاطر نگارندگان این سطور، بر آن شدند، اندکی از دشواری مسئله را بکاسته و با بیان مطالب مهم و کلیدی در یک کتاب، به ارتقای سطح دانش و آگاهی بخشی به برخی به دانشجویان، محققان و علاقه‌مندان انسان‌شناسی و باستان‌شناسی پیش از تاریخ تلاش نمایند. بدیهی است، از آنجائیکه، این کتاب تنها با هدف آموزش و بیان رده‌بندی (تقسیم‌بندی، طبقه‌بندی) دوران‌های پیش از تاریخ تا دوران نوسنگی ایران به دانشجویان رشته باستان‌شناسی در مقطع کارشناسی تدوین یافته است. در رویکرد نخست، به معرفی مجموعه قوانین و مقررات میراث فرهنگی پرداخته شده است. در ادامه، براساس انسان‌شناسی جسمانی توالی ظهور انسان بر روی کره زمین مورد مطالعه قرار گرفته است. که در مباحث بعدی اصطلاحاتی چون دوران جمع‌آوری غذا، دوران گردآوری غذا و دوران تولید غذا موضوعاتی هستند که احتیاج به بحث و بررسی دارند، به آن‌ها پرداخته شده است و به بررسی نظریه‌ها و تحلیل‌های گوناگون محققین و

باستان‌شناسان در ارتباط با انقلاب نوسنگی و زندگی کشاورزی پرداخته است. بی‌شک این کتاب مقدمه‌ای بر پیش از تاریخ ایران و بیان اصلاحاتی چون دورهٔ پارینه‌سنگی، میان‌سنگی، نوسنگی، جمع‌آوری در پیش از تاریخ ایران است و تلاش داشته است تا با بیانی ساده و روان به توصیف رده‌بندی دوران‌های پیش از تاریخی ایران بپردازد.

و اما سخن همیشگی: ادعائی نیست که این کتاب بتواند پاسخگوی همهٔ سوالات علاقه‌مندان باشد بلکه آرزومندیم بتواند سؤال برانگیزد و شک ایجاد کند؛ چرا که سؤال و شک مقدمهٔ یقین است. پیشاپیش تمام کاستی‌های آن را می‌پذیریم و ضمن پوزش از تمام علاقه‌مندان به پیش از تاریخ، امید داریم دانشجویان عزیز، انتقادات و پیشنهادات دلسوزانهٔ آن‌ها را به دیدهٔ منت پذیرا هستیم. در ادامهٔ این راه، به زحمات و راهنمایی‌های دوستان، دانشجویان و اساتید گران‌قدر که در دانشگاه ملی و دانشگاه، همیشه با ابراز لطف‌شان ما را شرمسار خود کرده‌اند. تقدیر کرده و تشکر خود را نثارشان کنیم. در چنین از زحمات بی‌وقفه تمام باستان‌شناسان نامی این مرز و بوم و تمام کسانی که مقدمات لازم برای ایجاد این کتاب را برای ما تهیه کردند تشکر و قدردانی‌نماییم. از درگاه پروردگار یکتا سلامی و طول عمر آنان را برای خدمت هرچه بیشتر به این سرزمین اهورائی مسئلت داریم.

یا رب از اب هدایت برسان بارانی

پیشتر زآنکه چو دشت میان برخیزم

عباس دولتیاری و دیگران

تابستان ۱۳۹۴

۷. مدرس پژوهشی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد دره‌شهر، گروه معماری، دره‌شهر، ایران.